

מולין יקירין ויהודשים נפלאים מלוט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א



מילה תא חז תא

חזתא דאורייתא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

המחשבה חלק ה' באדם

(קידושין לט:). אלא כיון שהקב"ה חנון ורחום הוא מוחל על חטאי המחשבה שהם מחלקו, אבל המעשים שהם באים מצד חלקם של אב ואם עליהם קשה יותר למחול ולכן נענשים עליהם ביותר. ומכל מקום אין מחשבה רעה מצטרפת למעשה, כי הקב"ה ברוב רחמיו מוחל על חלקו שלא להעניש על המחשבה, וכן אין מענישים על דיבור רע, אם לא על דיבור שהוא בעצמו עבירה ומטעם שעקימת שפתיו הוי מעשה, וזהו פירוש המשנה (אבות פ"ב מ"א) 'עין רואה ואוזן שומעת' ומכל מקום אין נענשים עליהם, כי אם על המעשים כמו שאמר 'וכל מעשיך בספר נכתבין' (זרוע ימין להחיד"א אבות שם).

הקדמת מחשבה למעשה בסדר הכתוב מפני חומרתו

והנה מצינו בקרבן יולדת שמקריבה חטאת ועולה, וסדר הקרבנות הוא שקרבן חטאת קודם לקרבן עולה, וטעם הדבר הוא כי החטאת מרצה על חטא ואילו העולה היא כדורון המוגש למלך, ובדין הוא שלא יקרב הדורון עד שירצה הפרקליט תחילה, ומכל מקום הסדר בפסוק הוא שהקדים עולה לחטאת כמו שכתוב 'אחד לעולה ואחד לחטאת', וצריך להבין מדוע לא נכתבו הקרבנות לפי סדר הקרבתם.

ולפי האמור לעיל מבוארים הדברים באר היטב, כי העולה באה לכפר על המחשבה והחטאת מכפרת על חטא שבמעשה, וכיון שכן אף שהקרבת החטאת קודמת לעולה, בכל זאת הקדים בפסוק את העולה כדי לעורר אותנו גודל הפגם במחשבה, אשר היה מן הראוי להעניש על המחשבה יותר מהמעשה, אך מענותותו יתברך לא רצה להעניש על המחשבה. ומיהו להעיר לב האדם הקדים את העולה בכתוב, לומר דמן הדין זה יצא ראשונה להעניש על המחשבה, אמנם אל רחום הוא ואין עונש אלא על המעשה ולכן ההקרבה חטאת קודמת לעולה.

שהוא החלק הרוחני והנכבד ביותר באדם, ומחלקו של הקב"ה שנתן באדם רוח ונשמה וכו' ובינה והשכל, לפיכך הפגם גדול כל כך, עוד יותר מגוף המעשה שהחוטא במעשיו אינו פוגם אלא בחלק אביו ואמו וזהו שכתוב (במדבר לא נ) 'ונקרב את קרבן ה', ואיתא (שבת סד.) שבא הקרבן לכפר על הרהור עבירה, ולפיכך נקרא 'קרבן ה' שבא לכפר על החטא במחשבה שהיא חלק ה' באדם (חומת אנך להחיד"א מטות אות ה).

עונש המחשבה נמחל ע"י הקב"ה שזה חלקו

ואף שלפי זה היה מן הראוי שגם עונש המחשבה יהיה חמור יותר מן העונש על מעשי עבירה, והרי הדין הוא להיפך שמחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה

ואם לא תמצא ידה די שיה ולקחה שמי תרים או שני בני יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה (יב ח). אמרו חכמינו ז"ל בגמרא (יומא כט.) הרהורי עבירה קשים מעבירה, פירש החיד"א ע"ה בדבש לפי (מערכת ה"א אות ח) ובכמה מקומות נוספים בספריו, מדוע חמור הרהור שלכאורה אין בו דבר ממשי יותר מהמעשה עצמו.

אלא שבכל מעשה עבירה שעושה חלילה הרי שעושה זאת באמצעות הגוף בשר ודם שניתנו לו ע"י אביו ואמו, כפי שאמרו בגמרא (נדה לא.) ששלושה הם השותפים באדם, הקב"ה ואביו ואמו, הקב"ה נותן בו חלקו שהוא רוח ונשמה וכו' ובינה והשכל, ואביו נותן בו עצמות וגידים וכו', ואמו נותנת בו עור ובשר וכו'. אך פגם הרהור הוא במחשבה

מילתא דפליאה

מספרי לשון הרע מראים עצמם כטובים

וראה הכהן את הנגע בעור הפֶּשֶׁר וְשֵׁעַר בִּנְגַע הַפֶּה לִבֶּן וּמְרָאָה הִנֵּגַע עִמָּךְ יַעֲזֹר בְּשָׂרוֹ נִגַּע צָרַעַת הוּא וְרָאִהוּ הַכֹּהֵן וְטִמָּא אֹתוֹ (יג ג). שיער לבן הוא סימן טומאה בנגעים, וכיון שנראה שיער לבן בנגע אין מוסיפים לבדוק אחריו והוא טמא, ודבר תימה הוא זה שהצבע הלבן המורה על החדש הוא הגורם לטומאה. ויש ליתן טעם בדבר כי הנגעים באים על עוון לשון הרע, ודרך מספרי לשון הרע שהם מראים עצמם כלפי חוץ כאילו טובים הם, בעוד שמסתירים בתוכם את כוונותיהם הרעות, ועל כן הם נענשים מידה כנגד מידה, שהשיער הלבן הצומח בחוץ הוא הגורם להם טומאה ולא טהרה.

בעלי לשון הרע מעמידים פני צדיק

כעין זה מצינו גם סימן טומאה נוסף והוא 'מחית בשר חי' (להלן פסוק י), שאם נהפך מקצת הלבון שבתוך השאת למראה בשר אף הוא סימן טומאה, ואף על פי שבשר חי כשלעצמו אינו מורה על טומאה, מכל מקום גזרה עליו התורה שיהיה סימן טומאה, כי תחת הבשר החי יוסיף לעמוד הנגע בעינו, והרי זה כדוגמת עוון לשון הרע שבעטיו בא הנגע, אשר כן דרך בעלי לשון הרע להעמיד כלפי חוץ מראה טהרה, בשעה שמתחת למראה החיצוני מסתתרת רעתו ומידותיו המגונות.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ביום השמיני ימול - כח יום השמיני שמעל הטבע

מילה ביום השמיני - להאיר נשמתו ע"י קדושת השבת

וזהו טעם מה שאמרה תורה **וביום השמיני ימול בשר ערלתו**, כדברי חז"ל (דב"ר ו א) 'ולמה התינוק נימול לשמונה ימים, שנתן הקב"ה רחמים עליו להמתין לו עד שיהא בו כוח'. וביאר **האור החיים הקדוש ע"ה** מהו הכח שנכנס בו ביום השמיני יותר מן הימים שקדמו לו. רק הכוונה לכוח הנשמה שיתחזק בקרבו, וכל שמונה ימים כוללים בתוכם גם את יום השבת, והוא הנותן כוח רוחני לנשמת האדם, וכמו שבבריאת העולם לא היה העולם מתוקן בשלמות עד שבאה השבת והתחזק העולם על קיומו, כך גם נפש האדם אינה מושלמת עד שתעבור עליה שבת אחת, ומכוח השבת יהיה התינוק ראוי להיכנס בברית, ובכוחה יוכל לגלות ההסתר שבבריאה ולהאיר את אור נשמתו לפעול תכלית שליחותו שנשתלח בעבורה לעולם הזה.

בכח מצות מילה זוכים שיהיה בעליו עמו

עפ"י זה נוכל להבין עומק דברי חכמים שאמרו שבכח המילה משתתף הקב"ה עם הרך הנולד ומכח זה נשאר עמו לכל ימי חייו, שכן כל יהודי מקבל נשמה טהורה בתורת שאילה, ומצד הדין הרי הוא כשואל שכל הנאה שלו, שכיון שמשתמש בנשמה לצרכו והיא מסייעת לו בכל דרכיו בעולם הזה, ממילא חייב אפילו באונסין, ועתיד לתת את הדין על כל פגם רוחני שנפגמה בעולם השפל. אך נתן לנו בוראנו ויוצרנו החפץ בהצלחתנו בשליחותנו עצה הגונה, שמיד עם תחילת השאילה משתתף עמו הקב"ה בברית המילה ואנו מוסרים התינוק לרשותו, ועל ידי כך חשוב כשאילה בבעלים והשואל פטור מאונסין, וזה הביאור לכך שיש שנהגו לומר בברכת המזון לסעודת הברית 'מיום השמיני והלאה ירצה דמו ויהי ה' אלקיו עמו', שעל ידי מצות המילה יהיה הקב"ה עמו במלאכתו לכל ימי חייו.

אמרו חז"ל (נדה ל:): שבהיות העובר במעי אמו נר דלוק לו על ראשו והוא צופה ומביט לאורו מסוף העולם ועד סופו, וקודם יציאתו לעולם מתחייב לשמור הנשמה כראוי, ומשביעים אותו תהי צדיק ואל תהי רשע, כדי שכח השבועה אף היא תעמוד לו לזכור מאין בא ולשם מה. ומלמדים אותו כל התורה כולה, ובשעה שיוצא לאוויר העולם משכחים ממנו כל מה שלמד ואותה ההארה מסתלקת ממנו.

אך אף שעתיד לימוד זה להשתכח ממנו, עדיין תועלת גדולה ועצומה יש בלימוד התורה שעל ידי המלאך, כי מכוח זה יוכל תמיד לשוב ולהיזכר בחלקו בתורה, כדרך הלומד תורה ומשכחה שבקלות יכול להיזכר בה על ידי לימודה שוב, שנשארת בו רשימה קדושה כדי שיוכל אחר כך ברדתו לעולם להיאחז בהארות שנשארו בו מקודם לידתו וכדאיתא בתיקוני זוהר (תקון ע' קל:).

עבודת האדם להשיב לו ההארה שהיתה לו קודם לידתו

בדרך זו מבואר **בקדושת לוי** (וישב ד"ה ויהי) הכתוב (בראשית לח כח-כט) 'ויהי בעת לדתה ויתן יד וגו', ויהי כמשיב ידו וגו', שבעת לידתו של האדם מתעוררת איתערותא דלעילא שיוכל להתקרב אל ה' בשלימות, אבל מיד אחר כך מסתלקת ההתעוררות ונשארת כעין מחיצה המבדילה בינו לעליונים, וניתנת בידו הבחירה בין טוב לרע ולהתקרב על ידי מעשיו אל ה', וזהו הרמז בפסוק 'ויהי בעת לדתה ויתן יד', שבעת לידתו של האדם נותנים לו סיוע שיוכל להתקרב, אבל אחר כך נהיה כמין 'יד' המסתירה וחוצצת בינו לקדושה, אבל אם יתן האדם אל ליבו לשעבד עצמו לעבודת ה', יזכה לזכך את חומריותו ולהסיר את המחיצה המפסקת ולשוב אל המדרגה הראשונה כבשעת לידתו, ואז מתקיים בו 'ויהי כמשיב ידו', שיזכה לסלק את היד המסתירה ויאיר לו האור הראשון כבתחילה, ויקרא את שמו פרץ וגו', ואחרי כן יצא אחיו ויקרא שמו זרח, שיפרוץ את המניעות המפריעים לו ויזרח עליו אור גדול 'באור פני מלך חיים'.

דבר אל בני ישראל לאמר, אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דותה תטמא. וביום השמיני ימול בשר ערלתו (יב ב-ג). נראה מקרא מפורש כי ישנו קשר הדוק בין המילה לטומאת הלידה וכאשר האריכו המפרשים. ובדברינו יבואר כי ברית קודש היא העומדת לנגד טומאת עולם הזה והבלי. שהלא ידוע הוא, כי כל נשמה קודם רדתה לעולם, איננה חפצה להתרחק מבית אביה בעת יושבה תחת כסא הכבוד ונהנית מזיו שכינתו יתברך, אך הקב"ה כופה את הנשמה לרדת לגוף השפל שבעולם הזה דווקא.

וזאת, כי בכך מתקיימת תכלית בריאת העולם שהיא להיטיב לבריותיו (עץ חיים שער הכללים פ"א), ומכלל ההטבה שתהיה הנשמה אוכלת ממעשי ידה שבלא זה הרי זה 'נהמא דכיסופא' (מגיד מישרים בראשית), שכך שנו חז"ל (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג) 'מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאיסתכולי באפיה', ולכן יורדת הנשמה לעולם כדי לסגל מצוות ומעשים טובים ועל ידיהם שבה אל בית אביה לזכות בכח מעשיה ולא במתנת חנים.

מאחר שזו תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה עומדים לנגדה כוחות עולם הזה, רצונות ותאוות המושכים את הגוף ללכת אחריהם כבהמה, וכשמתגבר עליהם למרות כל הקשיים וההסתרות זוכה לפעול נחת רוח לשולחו הקב"ה בורא העולם, כי אין לך נחת רוח יותר מכך שאדם עושה נגד טבעו ומכריז במעשיו כי בכל מקום ונקודה נמצא כח הבורא יתברך וכי הוא מלך העולם. וזהו עבודת האדם בעולמו - למסור נפשו ורצונו למרות המפריעים ובכך לגלות כבוד ה' בעולם.

הקב"ה מסייע ונותן כוחות לגבור על הטבע והבלי היצר

אך לא עזב ה' חסדו ואף כי ההתגברות היא סיבת השכר, אך כבר אמרו (סוכה נב:): 'אלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו', לפיכך מקדים הקב"ה לסייע לאדם לצלוח במשימתו, ועוד קודם לידתו

תורה בטהרה מקדשת את האדם

שהרי נפשו נוצרה מנפחת פיו של הבורא כביכול כמו שכתוב (שם) 'ויפח באפיו נשמת חיים' ומכך 'ויהי האדם לנפש חיה'. אם כן תכלית הקרבן אינה ככל הקרבנות לתיקון נפש הבהמית, רק לתקן נפשו, ולכן כפרת חטאי הדיבור אינו בבהמה. מה גם, שכיון שחטא זה הינו חמור כל כך שפוגם בנפשו, לא רצה הבורא שתתעכב תשובתו עדי תשיג ידו לקרבן בהמה.

ולזה ברוב חסדי הבורא אשר הפליא עמנו, ציונו להביא רק פטפוטי עופות נגד הקול, או מנחה שהוא קריבת הנפש, כמאמר חז"ל (מנחות קד:) במנחת עני 'כאילו הקריב נפשו', ולזה ציווה הקב"ה בחטאים אלו קרבן דלות ודלי דלות כי זו תכלית קרבנות אלו לכפר על נפשו, וכדי למהר טהרת הנפש הישראלית אפילו אם אינו בהישג יד בשונה משאר קרבנות.

ישמור פיו מדברים בטלים כדי שיוכל להוציא בו דברי קדושה

אחר ראות עינינו כזאת, נשריש בליבנו היטב כי 'מוות וחיים ביד לשון' (משלי יח כא), ונשכיל לשמור נפשנו ע"י שנשמור פינו מכל דיבור אסור ח"ו, ואפילו מדברים בטלים כי בכך נשמור נפשנו מכל טומאה ופגם, כלשון קדשו של השפת אמת (מצורע תרס"א ד"ה בפסוק): ולפי שכח הלשון גדול מאוד צריכין להזהר מדברים בטלים והם מעכבין הפה ולשון להוציא בהם דברי קדושה, כמו שכתוב 'ודברת בס' אמרו חז"ל השח שיחה בטלה עובר בעשה בס' ולא בדברים אחרים. שהוא תנאי שכפי מה ששומר פיו מדברים בטלים כך יכול לדבר בס'.

ובזה מבאר הפסוק שלפנינו, ולקחו למטהר שתי צפרים חיות טהורות ופירש רש"י: לפי שהנגעים באין על לשון הרע, שהוא מעשה פטפוטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים, שמפטפטין תמיד בצפצוף קול. ובזה אמרו שכמו שיש עונש על דיבורים טובים שהיה לו יש עונש על דיבורים אסורים כמו כן לומר ולא אמרם. ועל זה כתב השפת אמת: והצפרים באים לתקן ב' החטאים, השחוסה לבער ולפרוש עצמו מדברים בטלים, ומכל שכן לשון הרע. והמשולחת להכין הפה ולשון להוציא בהם דברי תורה.

וכשמסיים לימודו יסגור פיו, ולא יתן ליצר לבוא אל ביתו בדיבורו סרק והבל, ועל אחת כמה וכמה דיבורים אסורים. כי כל שיחה בטילה מרחיקה את האדם מדברי תורה, ושלמה המלך ע"ה מזהיר את האדם 'אל תתן את פך לחטיא את בשרך' (קהלת ה ה), כי דברים בטלים גורמים טומאה לגוף האדם, ולפיכך אבותינו הקדושים היו שרוים כל ימיהם בתענית דיבור שלא יהיה מצוי בהם ח"ו דיבור של מה בכך, אלא לקדש כח הדיבור לעבודת הבורא.

לגודל פגם הנפש שבחטא הדיבור תיקנה תורה קרבן מיוחד

משום שכוח הדיבור גדול כל כך עד שאם פוגם בו נפגמת כל קדושתו, נתן הקב"ה כפרה מיוחדת לפוגם דיבורו, וכך ביאר בדברי חיים (החודש ד"ה במדרש), מצינו (כריתות י:) שהתורה הקדושה ציוותה להביא קרבן דלות של שני ציפורים ואם אין ידו משגת מביא קרבן דלי דלות של מנחה, רק בשלושה מקרים, בטומאת מקדש, בשבועת העדות, ובשבועת ביטוי שפתים. וקשה, מדוע לא נתנה תורה אפשרות זו גם בשאר חטאות, ומי שאין ידו משגת יביא קרבן כפי השגת ידו ויתכפר אף בציפורים או במנחה.

מתרץ הדברי חיים, כי ענין הקרבן הוא להקריב נפשו הבהמית לפני ה', ויתחרט על מה שעבר, והקב"ה עוזרו לכפר עליו ויפדה נפשו מרדת שחת, ולכן גזרה חכמתו יתברך על כל חטא מהו מין קרבנו, שעל ידו יתכפר האדם. ואפילו אם אין ידו משגת לקרבן זה, ימתין עד שיהיה בידו להביאו, כי הרי זו תכלית הקרבן, שכנגד קרבן הבהמה יקריב את נפשו הבהמית, ואילו ציפורים או מנחה, אינם מורות על נפשו הבהמית.

אך בדברים התלויים בפה האדם, שזה עיקר כח האדם כמאמר הכתוב (בראשית ב ז) 'ויהי האדם לנפש חיה' וכתרגומו 'לרוח ממללא'. נמצא החוטא בדיבורו פוגם בעצמות הנפש, ולא בנפש הבהמית תלוי החטא, רק בנפש אביו שבראו,

וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות (יד ד). עיקר עבודת האדם להתעצם בקנין קדושה וטהרה ויראת שמים אמיתית, וכפי התקדשות האדם כך יש כח בתורתו לרוממו ולהביאו למדרגות גבוהות, כי הלומד תורה שלא בקדושה תורתו נותנת כח לחיצונים חלילה, ורמז לדבר כי האותיות שלפני 'תורה' הם 'קדשה', וזה תנאי קודם ללימוד תורה שיקדש עצמו כפי יכולתו, וכן סידר רבינו הקדוש לפתוח סדר תורה שבעל פה בהלכות קריאת שמע, 'מאימתי קורין את שמע בערבית' (ברכות ב.), לקבל עול מלכות שמים תחילה, וכפי טהרת הגוף והנפש והנשמה כך יזכה להתעלות בעסק התורה.

עיקר הדיבור יהיה בתורה ותפילה ולא יניח ליצר להפך הדיבור לבחי' מצרים

הפה לא נברא באדם אלא לעסוק בתורה ובתפילה, כמו שכתוב (דברים ו ז) 'ודברת בס' ולא בדברים בטלים. אך חס ושלוש מניח ליצר להיכנס בתוך דיבורו נעשה מכך בחינת 'מצרים', כמו שכתב הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה (שם בא ד"ה ומה שכתוב) כי מ' פתוחה וסתומה רומזים לפיו של האדם, כי בכדי לומר אות מ"ם נצרך להשתמש גם במ' סתומה, וכל עוד שאינו מסיים במ' סתומה, אינו יכול לומר את שמה של האות. ולכן האות מ' רומזת על הדיבור, כי כמו אמירת האות מ' כך גם דיבורו של האדם, כשפותח פיו לדבר אינו מסיים דיבורו עד שסותם את פיו. אך אם מניח ל'יצר' דהיינו שמניח אותיות אלו י' צ' ר' להיכנס בין פתיחת דיבורו לסגירת פיו, ומדבר דברים אסורים נעשה מזה 'מצרים', דהיינו מ' פתוחה וס' סתומה וה'יצר' ביניהם, שזה היה רצון מצרים לפעול שיהיה הדיבור בגלות.

וזאת לימודנו רבותינו בתורה שבעל פה שעיקרה היא אמירת פיו, שלא כתורה שבכתב שעיקרה היא מה שנכתבה בספר, ועל כן פותחת (ברכות ב.) באות מ' פתוחה - 'מאימתי קורין את שמע', ומסיימת (עוקצין פ"ג מ"ב) במ' סתומה - 'ה' יברך את עמו בשלום' (תהלים כט יא), כי כאשר אדם פותח פיו - ידבר בתורה,